

non transfertur ad alia; tum maxime quia illud jus pertinisset ad caeremonialia legis veteris, quæ in nova non habent vim. Unde ex hoc capite erroneum esset dicere, templa nostra gaudere nunc hoc privilegio, in virtute et efficacia legis veteris, quia hinc sequeretur legem illam non esse mortuam quoad caeremonialia, cum tamen etiam mortifera sit. Addit præterea Abulensis supra, antiquum templum non habuisse hoc privilegium a Deo; tum quia nullibi legitur in Scriptura hæc concessio; imo 3 Reg. 2 legimus Joab jussu Salomonis occisum fuisse in Sanctuario, eo tempore quo Salomon creditur Deo placuisse, scilicet, in principio regni sui; unde factum illud nullibi reprehenditur; tum etiam quia in illo populo assignatæ fuerunt a Deo aliæ civitates refugii, quæ sufficientes erant ad tutelam confugientium; tum denique quia, cum templum illud tantum esset unum, non poterat esse sufficiens pro refugio illius populi totius: neque oportuit illud addere ultra omnes civitates refugii, quia cum omnes ad templum concurrerent gratia sacrificiorum, non oportebat illud gravari concursu delinquentium confugientium ad ipsum, quos in eo diu morari oportuisset, et ita non possent non polluere templum illud, præsertim juxta ritus illius legis: quæ sententia probabilis est. Alii vero existimant templum Judæorum non caruisse hæc immunitate; nam quod Exod. 21 dicitur: *Constituam tibi locum in quem fugere debeas, ratione templi dictum esse putant; nam statim subditur: Si quis per industriam occiderit proximum suum, et per insidias, ab altari meo exelles eum, ut moriatur.* Quæ videtur esse exceptio a regula generali, nimirum, ut qui non per insidias, sed per occasionem hominem occideret, et ad templum confugeret, ibi esset securus. Idemque servatum fuisse in aliis casibus, colligi potest ex 3 Reg. 1, ubi Adonias, timens Salomonem, in templum confugit, tanquam ad locum securum. Quod vero statim, cap. 2, de Joab refertur, ideo non fuit contra immunitatem, quia Joab homicidia per insidias commiserat. Atque ita res videtur incerta, quamvis non videatur improbabilis opinio Abulensis, quia si talis immunitas fuisset templo concessa, expressius fuisset in lege declarata.

41. *In lege gratiæ.* — Altera vero pars, de jure divino positivo legis gratiæ, facile probatur. Primo, quia tale jus neque scriptum est, neque ab Apostolis traditum; nec enim talis traditio ex Patribus aut alia probabili via ostendi potest. Secundo, ex illo principio ge-

nerali, quod Christus nullas leges caeremoniales Ecclesiæ suæ tribuit, præter substantiales ritus sacrificii et sacramentorum; reliqua enim, quæ ad caeremonias et sacra pertinent, per suos vicarios disponenda reliquit; inter hæc autem computari potest hæc immunitas. Unde ipsamet templorum benedictio et consecratio ab Ecclesia est instituta; modus etiam hujus immunitatis, determinatio ejus quoad loca, personas, delicta, effectus, et alia hujusmodi, tota est de ecclesiastico jure, ut videbimus; ergo ipsa etiam immunitas proprie et immediate solum est de jure eodem. Dico autem *proprie et immediate*; tum quia jus canonicum solet interdum vocari divinum a jurisperitis; hæc autem immunitas proprie est de jure canonico, ad illud spectat illam præcipere et instituire, et quia res spiritualis est, et ad religionem spectans; tum etiam quia mediate et remote potest dici hæc immunitas manare a jure divino, quia potestas ad illam instituendam ab ipso Christo data est, et ipsamet immunitas est valde consentanea generali voluntati ipsiusmet Christi, qua voluit omnia in Ecclesia sua ordinate disponi, et sancta sancte tractari. Atque his fortasse modis tractati sunt de jure divino illi juristæ, quos Abulensis allegat; dicit tamen illos præcipue fuisse fundatos in immunitate sanctuarii, et ideo fortasse vocarunt divinum hoc jus per quamdam imitationem, quod etiam in jure non est inusitatum. Tamen simpliciter etiam ipsi juristæ fatentur, hanc immunitatem esse de jure ecclesiastico, ut constat ex Abbate, et aliis, in dicto cap. *Inter alia.* Et eandem sententiam optime declarat Covarruvias supra, toto n. 2, ubi erudite hanc institutionem congruam esse ostendit, tam exemplis Scripturæ sacræ, quam multis aliis ex humana historia desumptis.

42. *Quando incæperit.* — Secundo vero interrogari potest quam si antiqua in Ecclesia hæc immunitas. Respondeo breviter, nihil de hoc certo constare: unde probabile est, cum ipsa templorum solemnibus dedicatione incæpisse, hoc est, a temporibus Constantini; ab eo enim tempore ecclesiæ christianæ publice ædificatæ sunt. Et tamen Nazianzenus et Ambrosius, illius fere ætatis Episcopi, illam significasse videntur: ille orat. 20, hic epist. 33, alias libro 2, epist. 14. Constat etiam tempore Chrysostom. jam fuisse latam legem pro hæc ecclesiarum immunitate; nam Eutropius contra hanc immunitatem fecit ab imperatore Arcadio legem statui, contra quam legem

extat oratio apud Chrysostomum, tom. 5. Illa vero lex non prævaluit, sed statim extincta est, ut refert Nicephorus, lib. 12, cap. 4; Socrates, lib. 6, cap. 5; et Prosper, de Prædicationibus et promissionibus Dei, 3 part., cap. 38. Eandem legem consuetudine observatam supponit Augustinus, epist. 187 ad Bonifacium. Decreta etiam quæ allegavimus, satis antiqua sunt, nimirum Gelasii I, ante mille centum annos, et Concilii Ilerdensis, cap. 8, fere ejusdem antiquitatis. Item Concilium Aurelianense I, in cap. 3, 4 et 5, hanc immunitatem late declarat, et inter alia inquit: *De homicidis, adulteris, et furibus, si ad ecclesiam confugerint, id constituimus observandum, quod ecclesiastici canones decreverunt, et lex Romana constituit, ut ab ecclesiæ atrijs, vel domo Episcopi reos abstrahere omnino non liceat.* Ex quibus verbis satis constat, hanc immunitatem antiquiorem esse illo Concilio, cum tamen illud etiam fuerit tempore Hormisdæ Papæ, ante mille centum annos celebratum.

43. Constat etiam ex eisdem verbis, non solum jure canonico, sed etiam civili, hanc immunitatem fuisse confirmatam. Quod etiam constat ex toto titulo Cod., de His qui ad ecclesiam confugiunt. Nam licet solum jus canonicum potuerit hoc jus introducere, et in rigore non indigeat ad illud introducendum imperatoria vel regia potestate, nihilominus et principes illi sæculares potuerunt pro sua pietate hoc privilegio ecclesiam (ut sic dicam) prævenire, et condecorare, et ipsi Pontifices et Concilia ad majorem suæ legis observantiam voluerunt etiam principum auctoritate juvari. Et ideo Concilium Tolet. XII, cap. 10, sic dixit: *Pro his qui, quolibet metu vel terrore ecclesiam appetunt, consentiente pariter gloriosissimo domino nostro Eringio rege, hoc sanctum Concilium definiit, ut nullus audeat confugientes ad ecclesiam, vel residentes, inde vi abstrahere.* Et Innocent. III, in dicto cap. *Inter alia*, statuta Canonum, et traditiones regum allegat.

44. Unde verisimile est quod, sicut aliæ immunitates ecclesiasticæ, quamvis auctoritate Pontificum fuerint principaliter introductæ, non sine consensu imperatorum fuerunt generaliter stabilitæ, non quidem ex necessitate, sed ex suavi Ecclesiæ providentia, ut alibi diximus, ita hæc immunitas ecclesiarum, de qua tractamus, eodem modo simul a jure canonico statuente, et adjuvante civili, initium sumpsit. Et ita leges civiles et canonicæ, quæ hanc immunitatem concedunt, fere ejusdem

antiquitatis sunt, quamvis inter eas, quas invenimus scriptas, civiles paulo antiquiores videantur. Utrumque tamen sit, certum est jus canonicum in hoc puncto majorem habere auctoritatem, imo propriam et (ut sic dicam) intrinsicam potestatem, quia materia hæc (ut dixi) ecclesiastica proprie est et canonica, ut recte tradiderunt Gloss., in d. c. *Sicut antiquitus*, 17, q. 4, et Glossa, in d. cap. *Inter alia*; et ibi Abbas, num. 24, et alii multi, quos refert et sequitur Covarruvias supra, num. 3.

CAPUT IX.

QUENAM ECCLESIAE PROPRIA IMMUNITATE GAUDEANT.

1. *Quæ ecclesiæ hac immunitate gaudeant.* — Circa hoc, primo dicendum est ecclesiam auctoritate Episcopi fundatam et consecratam, seu benedictam, primo et principaliter gaudere hac immunitate. Hoc manifestum est ex dictis juribus, et tradunt omnes Doctores citandi, et a fortiori constabit ex dicendis. Solum quæri potest circa hanc assertionem, si in hujusmodi ecclesia nondum sunt celebrata divina mysteria, an gaudeat hac immunitate; sed hæc quæstio in ecclesia proprie consecrata vix locum habet, cum consecratio sine missa esse non debeat, c. 2, et c. *De fabrica*, de Consec., d. 1. Nihilominus tamen interdum posset contingere sine missa consecrari, quia missa non est de substantia consecrationis, ut cum Host. et aliis docet Sylvest., verb. *Consecratio*, 2. Tunc ergo dicendum est, talem ecclesiam gaudere privilegio immunitatis. Imo, etiamsi proprie consecrata non sit, sed tantum benedicta, jam est religiosus locus, et perpetuo Deo dicatus. Item, est similiter ecclesia, in propria et usitata significatione; ergo jura, quæ hanc immunitatem concedunt ecclesiis, illam comprehendunt, maxime cum favores ecclesiarum extendendi sint. Denique id colligitur ex capite penultimo de Immunit. eccles., ut statim videbimus; nam quæ in sequenti puncto dicemus, hoc a fortiori confirmabunt.

2. *Etiam non benedicta.* — Secundo ergo dicendum est, etiam ecclesiam non consecratam, nec benedictam, si obsequiis divinis dedicata sit, et in ea divina mysteria celebrentur, eodem privilegio immunitatis frui. Ita declarat Gregorius IX, in capitul. *Ecclesiæ*, de Immunitat. eccles., quamvis expresse solum

loquatur de ecclesia non consecrata, et ideo dubitari possit an comprehendat ecclesiam non benedictam. Aliqui enim sentiunt non gaudere, quia simpliciter ecclesia non est, ut Abbas, in Rubr. de Consecrat. Ecclesiarum, et Angel., et Sylvest., verb. *Ecclesiarum*. Item quia ecclesia non benedicta non censetur locus sacer; cujus signum est, quia non polluitur, neque indiget reconciliatione. Sed nihilominus dicendum est decisionem illius textus extendendam esse etiam ad ecclesiam non benedictam, si habeat alias conditiones in illo textu requisitas. Ita sentit Abbas in dicto cap. *Ecclesiarum*, et clarius in cap. ultim. de Censib., num. 4, ubi dicit, oratoria, si sint auctoritate Episcopi constructa, gaudere hac immunitate; idem in cap. *Patentibus*, de Privilegiis, num. 3; Angel., verb. *Immunitas*, num. 26; Sylvest., verb. *Immunitas*, 5, quæst. 1, in fine, et verbo *Loca religiosa*, quæst. 2; et Gregorius Lopez, in l. 4, tit. 11, part. 1; Covar., cum aliis infra citandis. Colligiturque primo ex ratione textus in dicto cap. penult., seu *Ecclesiarum*, scilicet, quia *Ecclesia obsequiis divinis dedicata, nullis est temerariis ausibus profananda*; sed potest esse ecclesia sufficienter dedicata divinis officiis, etiamsi benedicta non sit; ergo gaudebit hoc privilegio. Minor patet, si ecclesia sit auctoritate Episcopi primum lapidem ponentis dedicata; quia talis ecclesia hoc ipso manet perpetuo dicata divino obsequio, nec potest ad profanos usus converti; ergo juxta rationem Gregorii IX hoc satis est ut immunitate gaudeat.

3. Et ita confirmatur optime hæc sententia ex cap. *Ad hæc*, de Religiosis domibus, ubi de hospitali, et consequenter de omni loco auctoritate Pontificis (id est Episcopi) ad sacrum usum destinato, dicitur ita esse religiosum, ut non possit ad profanos usus converti; ergo et ecclesia sic dedicata est locus religiosus, qui profanari non debet; ergo gaudet dicto privilegio. Præterea talis ecclesia, si fuerit sanguinis vel seminis effusione polluta, purificanda est, ut constat ex cap. ult. de Consecr. Eccles., unde mirum est, quomodo aliqui moderni oppositum dixerint. Unde ibi Glossa, verb. *Non consecrata*, advertit ecclesiam non consecratam gaudere eodem privilegio, quo consecrata: *Et si aliquis (inquit) illuc confugerit, debet ab ecclesia defendi, et hoc ideo, quia locus auctoritate Episcopi dedicatus est divino cultui, et quod semel Deo dedicatum est, ad profanos usus redire non debet*. Denique talis ecclesia simpliciter venit appellatione ecclesiarum, ut probant dic-

ta jura: et, licet Panormitanus, dicto cap. *Ecclesiarum*, numero 2, dicat hoc procedere *large sumpto vocabulo*, tamen hoc intelligo intra propriam significationem, cum jura ita loquantur. Et ideo id nihil obstat quominus hæc immunitas ecclesiis concessa ad has extendatur, quia, ut dixi, hæc privilegia in favorem ecclesiarum extendenda potius sunt, quam limitanda.

4. *Et in qua divina officia non sunt adhuc celebrata*. — Atque hinc ulterius hoc ampliatur, ut procedat, etiamsi in hujusmodi ecclesia divina officia nondum ceperint celebrari. Ita docet Panormitanus cum Hostiensi, et Cardinal., in dicto cap. *Ecclesiarum*; sequitur etiam Covarruvias supra, num. 4, dicitque esse frequentiori Interpretum sententia probatum. Idem Sylvest., verb. *Immunitas*, 1, quæstione 1. Colligiturque ex dicto capitul. *Ad hæc*, de Religiosis domibus, quatenus statuit locum auctoritate deputatum ad hospitalitatem, esse locum religiosum, et ad profanos usus non amplius convertendum. Ex quo colligunt Doctores, ut infra dicemus, gaudere hac immunitate, cum tamen in illo necessarium non sit divina officia celebrari; ergo a fortiori idem dicendum est de ecclesia auctoritate Episcopi deputata, etiamsi nondum sit in ea oblatum sacrificium, vel celebratum aliud divinum officium. Præterea talis ecclesia jam est simpliciter ecclesia, quia non incipit esse ecclesia, propter sacrificium in ea celebratum, sed potius ideo jam potest in illo loco legitime, et quasi jure ordinario celebrari, quia est vera ecclesia; et quoad hoc dedicatio facta auctoritate Episcopi æquiparatur benedictioni; ergo jura, concedentia ecclesiis hoc privilegium, hanc comprehendunt; et procedunt aliæ rationes supra factæ. Tandem favet ratio textus in dicto cap. penultimo de Immunitat. eccles., quia *divinis officiis dedicata, nullis est temerariis ausibus profananda*. Quæ ratio idem aperte probat de hujusmodi ecclesia.

5. *Objectio*. — *Satisfit*. — Objici tamen potest, quia in principio loquitur ille textus de ecclesia, in qua divina officia et mysteria celebrantur; propter quæ verba Glossa ibi contrarium sentit, dicens ecclesiam, in qua mysteria nondum celebrata sunt, nondum plene de licata videri divinis obsequiis. Respondetur imprimis ad textum, per illa verba non statui, vel postulari illam conditionem, sed solum ab illa nominari, quia ita frequentius accidit; tamen sub illa voce comprehendendi ecclesiam proxime aptam et sufficientem, ut in ea divina

mysteria celebrentur; et hæc fuit intentio Pontificis, ut ratione sua declaravit. Neque est novum ut nomen significans actum, usurpetur ad significandum aptitudinem, neque etiam est inusitatum ut aliud significet nomen, præter id, unde impositum fuit ad significandum. Quod autem dicit Glossa, dedicationem non esse consummatam ante celebrationem mysteriorum, falsum est in rigore loquendo, quandoquidem talem ecclesia non potest amplius ad humanos usus converti. Unde etiam est falsum, quod ibidem subdit, ibi non dici committi sacrilegium; quia ille locus est sacer et religiosus; ergo ex parte sua sufficit ad sacrilegium. Denique repugnare sibi videtur, cum subdit talem locum, si semine vel sanguine polluatur, expiandum esse, priusquam in eo celebretur; ergo signum est ibi committi sacrilegium; ergo etiam est signum, locum illum gaudere immunitate. Nam licet multa loca gaudeant hac immunitate, quæ non polluuntur, quia non sunt ecclesiarum, nihilominus, si ille locus, de quo tractamus, polluitur, signum est esse veram ecclesiam, et magis religiosum locum, quam alia quæ gaudent illo privilegio, licet non sint ecclesiarum. Ergo gaudet hac immunitate ecclesiis concessa.

6. *Interdicta vel polluta*. — *Ratio assertio- nis*. — Præterea extenditur hæc immunitas ad quancumque ex dictis ecclesiis, etiamsi interdicta sit, vel etiamsi fuerit polluta, et nondum sit reconciliata. Ita docent Hostiensis, Panormitanus, et communiter Doctores in dicto cap. *Ecclesiarum*, præsertim quoad priorem partem; et Sylvest. verb. *Immunitas*, 1, q. 1. Et ratio est, quia inter effectus interdicti non ponitur, ut privet ecclesiam sua immunitate pro eo tempore quo interdicta est; nullo enim jure hoc habetur, ut constat ex his quæ de interdicto, suo loco tractavimus, in 5 tom., disp. 33 et sequentibus. Interdictum autem non plus operatur, quam jure statutum sit. Neque extendendum est, cum sit pœnale, quod omnibus censuris commune est; et præsertim non est facienda extensio in majus gravamen ecclesiarum. Atque hæc ratio eadem efficacitate procedit in ecclesia polluta, quamvis illa non sit proprie interdicta, nec de illa in particulari Doctores citati loquantur. Convenit enim in hoc pollutio ecclesiarum cum interdicto, quod jure ecclesiastico introducta est, sicut interdictum, et ideo illos habet effectus quos jus statuit, et non plures. Statuit autem jus, ut ecclesia polluta sit impedita

quoad divina officia et sepulturam, non vero quoad privetur sua immunitate. Et ratio optima est, quia ecclesia non peccavit, neque in se fuit polluta, id est, privata et diminuta sua sanetitate; imo semper manet ad celebranda divina mysteria immutabiliter dedicata. Solum ergo, ex institutione juris, dicitur esse polluta in ordine ad publica officia divina, et funera fidelium, ad terrorem fidelium, et ut majorem reverentiam circa talem locum concipiant; propter hoc ergo non debuit ipsa privari suo jure ac immunitate. Confirmari hoc potest, primo, ratione sæpe facta, quod ecclesia, licet sit ita polluta, simpliciter est ecclesia. Secundo, quia clericus excommunicatus vel interdictus non privatur immunitate. Tertio, quia talis ecclesia non privatur aliis immunitatibus, verbi gratia, ut sit libera a placito, et a mercatu, et ab omni alia contaminatione, tributo, etc.; ergo idem est de presentium immunitate. Neque circa hoc difficultas occurrit.

7. *Immunitas hoc quoad totam ecclesiam fabricam*. — Ampliatur præterea hæc immunitas, ut non solum ecclesia quoad internum ambitum suum, sed etiam quoad totam suam fabricam, seu habitationem, aut capacitatem, et quoad externum cœmeterium, hoc gaudeat privilegio. Utraque pars communi consensu Doctorum recepta est; nam quoad priorem, omnes constituunt differentiam inter ecclesiam, prout pollui potest, vel prout gaudet hac immunitate. Quia non polluitur per actus qui fiunt vel supra tectum, vel in turri, vel in alio simili loco cum illa conjuncto, et extra illam existente, et ad sacros usus non deputato. At vero quoad hanc immunitatem, nomine ecclesiarum omnia ista comprehenduntur. Cujus ratio esse videtur, quia nomine ecclesiarum lata significatione, et in communi modo loquendi usitata, tota hæc fabrica comprehenditur, et favores ampliandi sunt, maxime in causa religionis. Præterea consuetudo, quæ est optima legum interpres, ita hoc exposuit. Multum præterea favet cap. *Id constituimus*, 17, quæst. 4, dicens, *observandum esse, quod ecclesiastici canones decreverunt, et lex Romana constituit, ut ab ecclesiarum atris, vel domo Episcopi reos abstrahere omnino non liceat*; ergo multo minus licet abstrahere de habitaculis seu locis ipsiusmet ecclesiarum. Expressius vero id habetur in c. *Si quis contumax*, eadem causa et q., ibi: *De atrio ecclesiarum, vel de portibus quolibet modo ecclesiarum adherentibus*; ubi Glossa, in confirmationem adducit, quod etiam

juxta civile jus: *Quæ religiosis adherent, religiosa sunt*, l. *Quæ religiosis*, ff. de Rei vendicat.

8. *Et cæmeterium.* — Atque ex his juribus, et ex cap. ultim. de Immunit. Eccles., satis probata relinquatur altera pars de cæmeterio, quod secundum jus antiquum (ut supra notavimus), extenditur ad ambitum quadraginta passuum pro majoribus ecclesiis, et triginta pro minoribus, in illarum circuitu, ex cap. *Sicut antiquitus*, et cap. *Definivit*, cum aliis, 17, quæstion. 4. Sed, ut dixi, in hoc standum est consuetudini, et in unaquaque ecclesia illud spatium pro cæmeterio habendum est, quod vel est benedictum, vel pro loco expresse ab Episcopo deputatum. De quo videri potest Panormitanus, dicto cap. *Ecclesie*, num. 10, et latius Covarr., dicto cap. 20, num. 5. Unde colligunt Doctores, eum, qui confugiendo ad ecclesiam, portæ clausæ adheret, et vectem manu tenet, seu ansam, quia ingredi non potest, gaudere hac immunitate. Ita Covarr., dicto cap. 20, num. 18, cum Joan. Igneo, in leg. 1, ff. ad Syllan., num. 57. Ratio reddi potest, quia, licet ille non sit intra ecclesiam, est in illa magis quam si esset in cæmeterio, et ordinarie est intra concavum ipsius parietis ecclesiæ; et ita est intra spatium ejus, non minus quam si esset in superiori cubiculo. Sed quid, si quis supra tectum ecclesiæ sit, et super tegulas? Hoc non invenio in specie interrogatum a Doctoribus; videri autem potest non gaudere, quia non est in ecclesia tanquam in loco, nec muris ejus ullo modo continetur, sed est in aere. Nihilominus probabilius est gaudere, tum quia privilegia ecclesiæ amplianda sunt; tum etiam quia ille revera est in ecclesia, quia ibi dicitur aliquis esse proprie, ubi pedes habet, licet a tali corpore non circumdetur; sicut corpora Sanctorum erunt in cælo, quia pedibus calcabunt superficiem convexam cæli, licet a corpore cælesti non circumdetur; tum præterea quia etiam illæ tegulæ religiosæ sunt, juxta illam regulam: *Quæ religiosis adherent, religiosa sunt*; et ideo qui adheret tegulis, non potest ab illis religiose evelli. Tum denique quia, licet ille homo tunc non sit intra ecclesiam, est intra situm ecclesiæ, et adheret illi; gaudet ergo immunitate, non minus quam qui est in camera superiori; ille enim non tam videtur gaudere propter muros, quibus circumdatur, vel propter tectum, quo tegitur, quam quia est supra ipsam ecclesiam, et intra situm ejus.

9. *Hospitale.* — Denique extenditur hæc

immunitas ad alia loca, quæ in jure religioso censentur, ut est hospitale auctoritate Episcopi dedicatum, juxta cap. *Ad hæc*, de Religiosis domibus, estque communiter receptum per Innocentium, Panormitanum, et alios, in dicto cap. *Ecclesie*, et plures refert Covarr. supra, num. 4. Idem est de monasteriis religiosorum quoad totum clastrum, monasterium, seu habitationem eorum, quia totus ille locus religiosus et sacer est, ut constat ex toto titulo de Religiosis domibus, et optime probatur ex capit. *Ligna*, de Consecrat., distinctione 1, atque hoc etiam consuetudo confirmat. Denique addunt Doctores, etiam domum Episcopi hæc gaudere immunitate, quod expresse habetur in dicto cap. *Id constituimus*. Nonnulli tamen voluerunt illud restringere, ut intelligatur quando domus Episcopi intra quadraginta passus ecclesiæ suæ sita est. Sed hoc juxta antiquum jus nullum fuisse privilegium Episcopi; illud autem decretum aliquid speciale illi concedere voluit. Item non est cur favorem limitemus sine fundamento in textu; igitur, ubicumque situm sit palatium Episcopi, hoc gaudet privilegio. Et ita sensit Glossa ibi, et Abbas supra, num. 9; Covarr. vero, dicto numero 5, § *Quinto*, dicit priorem limitationem esse forensi consuetudine receptam; quod si ita est, illi standum erit, quia talis consuetudo non est expresse contra jus canonicum.

10. *Non quoad oratoria privata.* — Ultimo addendum est in hoc puncto, oratoria privata non gaudere hac immunitate. Ita docent Innocentius, c. *Inter dilectos*, de Donationibus; et Abbas, in capit. ultim., de Censib., num. 4; Sylvester, locis citatis, et verb. *Interdictum*, 6, q. 5; Armilla, verb. *Immunitas*, num. 19; et Julius Clar., lib. 5, ultim., quæstione trigesima, num. 7. Et ratio est, quia hujusmodi oratorium non est ecclesia, simpliciter loquendo juxta modum juris. Imo neque est religiosus, nam privata auctoritate erectus est, et eadem potest ad profanos usus converti; utrumque autem repugnat loco religioso et sacro, stricte ac proprie sumpto. Dicitur autem oratorium privatum, quod auctoritate Episcopi dicatum non est, ut omnes colligunt ex capit. *Ad hæc*, de Religiosis domibus; Glossa, in Clement. *Quia contingit*, de Religiosis domibus. Neque sufficit ut de licentia Episcopi possit in eo sacrum celebrari, quia per hoc non manet locus ille immutabiliter deputatus ad sacra ministeria. Quomodo autem constare debeat oratorium, seu capellam esse publi-

cam, et auctoritate Episcopi dicatam, ut hæc gaudeat immunitate, tractant Doctores in c. *Palentibus*, de Privilegiis; et Summistæ, in verb. *Ecclesia*, et verb. *Loca sacra*, qui videri possunt, nam res est facilis, et magis pertinet ad externum forum quam ad nos, multumque ex consuetudine pendet. Tandem non omittam adnotare, Hostiensem extendere hanc immunitatem ad sacerdotem eucharistiam deferentem per plateas, et ad thronum, seu tabernaculum in quo idem corpus Domini deferretur, ita ut si reus fugiens illud amplexetur, capi non possit. Quod sequitur Turrecremata, in cap. *Quæsitum*, 13, quæst. 2; et Sylvest., num. 1, in fine, et multi alii, quos refert Covarruvias, num. 5, qui non jure, sed pia quadam consideratione fundantur, et ideo ipse dubius est; Glossa vero, in dicto cap. *Quæsitum*, 13, quæst. 2, oppositum tenet, quia privilegia non debent trahi per consequentiam. Sed certe consequentia, quæ hic fit, valde probabilis est, quia corpus Christi est fundamentum hujus immunitatis. Præterquam quod videtur hoc pertinere ad reverentiam jure divino debitam corpori Christi. Denique nomen ecclesiæ non absurde extenditur ad locum illum, in quo actu est (quamvis in transitu) corpus Christi, et ideo communem sententiam servandam in praxi censeo.

CAPUT X.

QUÆ PERSONÆ GAUDEANT PROPRIA ECCLESiarUM IMMUNITATE.

1. Diximus de amplitudine hujus privilegii ex parte locorum sacrorum; dicendum consequenter est de illius extensione, seu latitudine ex parte personarum. Primo ergo certum est, omnes fideles baptizatos gaudere hoc privilegio. Ita docent omnes, et sumitur ex citatis juribus, quæ indefinite et sine limitatione loquuntur. At vero indefinita locutio in lege prolata æquivalet universali, quia non licet nobis excipere, vel distinguere sine auctoritate, vel ratione cogente, ubi lex indistincte loquitur. Eo vel maxime quod, cum hæc lex prohibitionem contineat, includit negationem, quæ distribuit, et universalem reddit sermonem. Hinc ergo fit ut hæc immunitate gaudeant, non solum homines liberi, sed etiam servi, si fideles et baptizati sint, exceptis casibus in quibus illa negatur, de quibus infra dicemus. Atque ita colligitur ex dicto cap. *Si quis contumax*, 17, q. 4, et ex cap. *Inter alia*.

2. *Quid si servus dominum timens ad ecclesiam fugiat?* — Additur vero ibi specialiter de servo confugiente ad ecclesiam ex timore domini, compellendum esse redire ad dominum, postquam dominus de servi impunitate clericis juramentum præstiterit; in quo puncto considero, servo non solum concedi immunitatem respectu judicis, si delictum commiserit, propter quod possit publice puniri, sed etiam respectu domini, si solum ita deliquit, ut privatim ab eo puniri possit. Quoad primam ergo immunitatem, nulla ibi fit distinctio inter liberum et servum, et ita æqualiter illa gaudent, ut ibi bene notavit Panorm., num. 23, in fine, quia, ut ait, *non est acceptio personarum apud Deum*; servus autem respectu judicis tanquam liber comparatur, et conditio servi accidentaria omnino est. Secus vero respectu domini, quia dominium illius habet, et jus ad opera illius, ut notatur in l. ultim., circa finem, Cod. de His qui ad ecclesiam confugiunt. Unde sumitur etiam argumentum ab speciali: nam, cum ille textus solum respectu domini addat dictam limitationem, in aliis nullam admittit. Circa limitationem vero ipsam, addit aliam Panormitanus cum Cyno, nisi servus fugiat propter magnam atrocitatem domini, quia non est exponendus tunc tam gravi periculo; et idem fortasse est quoties prudenter timetur morale periculum de gravi nocimento servi, non obstante juramento. Tunc enim aut cogendus est dominus majorem cautionem adhibere, vel certe servum vendere, ut Panormitanus ait. Additur vero in l. *Si servus*, Cod. de His qui ad ecclesiam confugiunt, si servus armatus in ecclesiam irruat, statim extrahendum esse, vel domino liberam concedi facultatem illum extrahendi. Verumtamen Angel., verb. *Immunitas*, n. 12, hoc etiam intelligit cum cautione juris canonici, scilicet, promissa impunitate. Quod intelligo esse verum ex vi talis conditionis personæ, scilicet, quod sit servus; secus vero erit ratione delicti, si ita irruat armatus in ecclesiam, ut in ipsa delinquat; quod aliis etiam commune est, ut infra videbimus.

3. *Fidelis excommunicatus hoc habet privilegium.* — *Idem dicendum de interdicto.* — Secundo, colligitur ex dictis, fidelem gaudere hoc privilegio, etiamsi excommunicatus sit. Ita docet Covarr., dicto cap. 20, num. 11, in principio, cum Hostiens., in Sum., tit. de Immunitate, et aliis pluribus quos refert, dicens esse communem sententiam; et ratio ejus est,